



## การศึกษาเพื่อพัฒนาจริยธรรมของนักศึกษาด้วยกระบวนการอภิปัญญา A Study for Developing Ethics of Students through the Use of Metacognition

ปณิพร ศรีปลั่ง<sup>1</sup> และ พงศ์ประเสริฐ หกสุวรรณ<sup>2</sup>  
Pannaporn Sriplung<sup>1</sup> and Pongprasert Hokuwan<sup>2</sup>

<sup>1</sup> นิสิตปริญญาเอก สาขาเทคโนโลยีการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา  
<sup>2</sup> กศ.ต. (เทคโนโลยีการศึกษา) รองศาสตราจารย์ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

### บทคัดย่อ

สภาพสังคมปัจจุบันให้ความสำคัญกับค่านิยมที่เปลี่ยนไป จากการสอนลูกให้เป็นคนดีกลายเป็นต้องการให้ลูกเป็นคนเก่งและคนรวย เพื่อความสุขสบายในอนาคตเห็นได้ชัดว่าวัยรุ่นไทยขณะนี้ขาดจิตสาธารณะ ห่างเหินศาสนาและความซื่อสัตย์ เพราะเด็กถูกหล่อหลอมจากครอบครัวที่เน้นเรื่องการเรียนเป็นหลักซึ่งเป็นสิ่งที่ทำให้พ่อแม่พอใจ เยาวชนไทยจึงเป็นเด็กที่มุ่งเน้นแต่การพัฒนาตนเองให้เป็นคนเก่ง แต่ไม่มีจิตสาธารณะ การขาดจริยธรรมทำให้เกิดปัญหาสังคมในระดับต่างๆ ตามมา และเพื่อให้เยาวชนมีความเข้าใจในการใช้ชีวิตอย่างมีคุณธรรมจริยธรรมซึ่งถือว่าเป็นคนที่สมบูรณ์แบบทั้งความรู้และจริยธรรมจึงถือเป็นภาระหน้าที่ของสถาบันการศึกษาซึ่งมีบทบาทและความสำคัญในการสนับสนุนและพัฒนาจริยธรรมให้แก่เยาวชน โดยจัดการเรียนการสอนสร้างสิ่งแวดล้อมและบรรยากาศในการกระตุ้นให้เกิดคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักศึกษา จริยธรรมสามารถพัฒนาได้โดยการจัดสภาพการพัฒนาจริยธรรมให้เหมาะสมกับช่วงวัย เพราะจริยธรรมเปรียบเหมือนอภิปัญญา การเรียนรู้อย่างมีความหมายมีความเหมาะสมและส่งผลโดยตรงได้กับวัยของนักศึกษา เนื่องจากนักศึกษาเป็นวัยที่สามารถเข้าใจสิ่งที่เป็นนามธรรม สามารถคิดไตร่ตรอง ตระหนักถึงผลกระทบ และมองเห็นความสำคัญของการปฏิบัติตนเป็นคนมีจริยธรรมอย่างชัดเจนทำให้เกิดการปฏิบัติอย่างเข้าใจ อันจะส่งผลให้เกิดพฤติกรรมการจัดระบบความคิด การควบคุมกำกับพฤติกรรมของตนเองให้เป็นผู้มีจริยธรรม การรู้จักวางตนเอง ตลอดจนปรับเปลี่ยนพฤติกรรมและพัฒนาคุณลักษณะการเป็นผู้มีจริยธรรมที่คงทนถาวรซึ่งเป็นคุณลักษณะของการเป็นคนที่มีบุคลิกและเป็นทักษะที่การศึกษาในศตวรรษที่ 21 ต้องการ

**คำสำคัญ :** การพัฒนาจริยธรรม / กระบวนการอภิปัญญา / การตระหนักรู้

### ABSTRACT

The current state of society stresses the importance of the changing values, such as the way of teaching children. The children who used to be taught to become a good person are now taught to excel and become rich in order to be happy with their life in the future. It is obvious that Thai teenagers nowadays lack the public mind. They are distant from religion and honesty, and have been molded from their family into mainly focusing on their own study which makes their parents satisfied. Thai teenagers only focus on developing themselves to be smart without having the public mind. Being unethical yet results in social problems at all levels. In order to make them understand how to spend their life ethically for becoming a perfect person both in knowledge and ethics, it is the responsibility of educational institutions whose role and importance are to promote and develop ethics to the youth through the provision of instruction and creation of environment and climate which are able to encourage the desirable characteristics in them. Ethics can be developed through managing the students'



ethical development condition that is appropriate to the students' age. Thus, ethics is comparable to metacognition of meaningful learning which is suitable and directly affects students in their age. Because of their proper age of being able to understand abstract things, ponder, realize the consequence of action and see the importance of visible and ethical self-practice, the students' practice is done comprehensibly leading to having their behavior in organizing a thinking system, having their self-behavior controlling and directing to be an ethical person, knowing how to behave themselves as well as adjust their own behavior, and developing their ethical characteristics which are the qualities of being a perfect person and the desirable skills needed by the twenty-first century academia to be permanent.

**Keywords :** Ethical Development / Metacognition Process / Awareness

## บทนำ

สังคมคุณภาพคือ สังคมที่ยึดหลักความสมดุลพอดีและพึ่งตนเองได้ ทุกคนควรมีโอกาสและความเสมอภาคที่ได้รับการพัฒนาตนเองเต็มศักยภาพ เพื่อเป็นคนที่เก่งพร้อมด้วยคุณธรรมจริยธรรม มีวินัย มีความรับผิดชอบ มีจิตสำนึกสาธารณะ และมีคุณภาพชีวิตอยู่ในสภาพแวดล้อมที่ดี มีเมืองและชุมชนที่น่าอยู่ ประเทศไทยได้ให้ความสำคัญกับการพัฒนาคนไทยให้เป็นทรัพยากรที่มีคุณค่าและเป็นแรงงานที่มีคุณภาพ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. 2550) ด้วยการกำหนดวิสัยทัศน์ประเทศไทยมุ่งพัฒนาสู่ “สังคมอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกัน (Green and Happiness Society) ซึ่งการที่คนไทยจะเป็นคนเช่นนั้นได้ในสังคมจะต้องมีคุณธรรมนำความรู้ (กิตติคม คาวีรัตน์. 2553) ดังนั้นการพัฒนาบุคคลให้มีคุณภาพต้องพัฒนาทั้งด้านร่างกาย ด้านสติปัญญา และที่สำคัญคือการพัฒนาจิตใจหรือจริยธรรม ไม่เพียงแต่ในประเทศไทยเท่านั้นที่มองเห็นความสำคัญของการพัฒนาจริยธรรมในต่างประเทศก็เช่นกัน ดังที่ วรรณัง วงศ์กิจรุ่งเรือง และอริบ จิตตฤกษ์ (2554 ; อ้างอิงมาจาก Howard Gardner. 2011) ที่ได้กล่าวถึง ทักษะต่างๆ ที่ควรพัฒนาและปลูกฝังในรูปแบบของจิต 5 ลักษณะ ได้แก่ จิตเชี่ยวชาญ (Disciplined Mind) จิตรู้สังเคราะห์ (Synthesizing Mind) และจิตสร้างสรรค์ (Creating Mind) อีกสองลักษณะที่เหลือเกี่ยวข้องกับความเป็นมนุษย์นั้น คือ จิตรู้เคารพ (Respectful Mind) และจิตรู้จริยธรรม (Ethical Mind) โดยเฉพาะจิตรู้จริยธรรมซึ่งเป็นลักษณะของจิตที่เต็มเต็มความเป็นมนุษย์อย่างสมบูรณ์จิตรู้จริยธรรมจึงเป็นลักษณะของจิตที่ควรได้รับการปลูกฝังและพัฒนา

การพัฒนาจริยธรรมนั้นนอกจากการปลูกฝังจากสถาบันครอบครัวแล้วสถาบันการศึกษาก็เป็นอีกหนึ่งปัจจัยสำคัญและมีอิทธิพลต่อการพัฒนาเพราะมีความใกล้ชิดอีกทั้งยังเป็นช่วงที่

บุคคลใช้ระยะเวลาในการเรียนรู้แต่ละช่วงวัยอย่างต่อเนื่องและยาวนาน

การพัฒนาจริยธรรมของนักเรียนนั้นสามารถทำได้โดยการออกแบบกิจกรรมซึ่งมีหลากหลาย หนึ่งในวิธีการหรือกระบวนการของกิจกรรมนั้น มีกระบวนการที่น่าสนใจ คือ “กระบวนการอภิปัญญา” หรือเมตาคอกนิชันเพราะลำดับขั้นตอนของกระบวนการคิดแบบเมตาคอกนิชันมีความเกี่ยวข้องกับการพัฒนาจริยธรรมคือลำดับขั้นของการตระหนักรู้ โดยขั้นนี้มุ่งเน้นไปที่ความสามารถของบุคคลในการควบคุมพฤติกรรมของตนเองให้อยู่ในหลักปฏิบัติที่ดี รู้จักควบคุมตนเองและการประเมินตนเองให้ปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ ตามหลักความเชื่อหรือตามหลักศาสนานั้นหมายความว่า บุคคลจะมีการพิจารณาถึงผลของการกระทำของตนเองก่อนที่จะตัดสินใจแสดงพฤติกรรมซึ่งคล้ายกันกับหลักปฏิบัติในทางศาสนาพุทธก็คือ การมีสติซึ่งใช้หลักเดียวกันคือ การตระหนักในสิ่งกำลังจะปฏิบัตินั่นเอง ดังนั้นกระบวนการดังกล่าวจึงเกี่ยวข้องกับการพัฒนาจริยธรรมเพราะสามารถควบคุมพฤติกรรมได้และนำไปเป็นหลักพัฒนาได้อย่างยั่งยืน

## ความหมายของจริยธรรม

จริยธรรม หมายถึง ความประพฤติและการปฏิบัติที่คนในสังคมเห็นร่วมกันว่าถูกต้อง ดีงาม ทั้งกาย วาจา ซึ่งสะท้อนคุณธรรมภายในออกมาให้เห็นเป็นรูปธรรม สมควรที่บุคคลจะนำมาประพฤติปฏิบัติ เพื่อให้ตนเองและสังคมมีความเป็นระเบียบเรียบร้อย สงบร่มเย็นเป็นสุข (พระมหาอาจารย์พงษ์ คำตัน. 2554) คล้ายกันกับ นีออน พิณประดิษฐ์ (2555) ที่สรุปว่า ความหมายของจริยธรรมเป็นไปได้อ่างแนวทาง คือ จริยธรรมเป็นคุณลักษณะที่มีอยู่ในตัวบุคคล ที่ทำให้บุคคลเลือกกระทำในสิ่งที่ดีละเว้นชั่วส่วนอีกแนวหนึ่งมองว่าจริยธรรม คือ กฎเกณฑ์ กติกาต่างๆ ที่เป็นปัจจัยภายนอกที่ควบคุมตัวบุคคล เป็นหลักจริยธรรมที่ถูกกำหนดหรือเขียนไว้เป็นลายลักษณ์อักษร เช่น จรรยาบรรณใน



วิชาชีพต่างๆ สำหรับจริยธรรมในแนวทางที่สองนี้ จะแตกต่างกันไปในแต่ละสังคม เช่น ความเชื่อหรือวัฒนธรรมในแต่ละชนเผ่า เป็นต้น ไม่มีความเป็นสากล เหมือนกับกฎหมายบ้านเมือง หลักศาสนา

ตามที่กล่าวไปแล้วข้างต้นว่า การพัฒนาบุคคลให้สมบูรณ์นั้นต้องพัฒนาทั้งทางด้านร่างกาย สติปัญญาและจิตใจ ซึ่งจำเป็นอย่างยิ่งต้องอาศัยหลักการศึกษ เพราะการศึกษาเพราะการศึกษเป็นรากฐานในการพัฒนาบุคคล อีกทั้งการสอนหรือกระบวนการพัฒนาจริยธรรมเป็นการสอนอยู่ในระดับสัญญาหรือความจำเท่านั้น ครูเป็นเพียงผู้ทำหน้าที่ให้หลักการ ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับบุคคลสำคัญ ศิล คุณธรรมและวัฒนธรรมแก่ผู้เรียน ผู้เรียนเป็นผู้รับข้อมูลโดยขาดการฝึกกระบวนการคิด ขาดกระบวนการฝึกการตระหนักรู้ และเพื่อให้การพัฒนาบุคคลเป็นไปอย่างสมบูรณ์ คณะกรรมการการอุดมศึกษาแห่งชาติ (สกอ.) จึงได้กำหนดคุณลักษณะของบัณฑิตที่ต้องอาศัยหลักธรรมที่เกิดจากองค์รวมของหัวข้อธรรมต่างๆ ในอุดมคติไทยไว้ 9 ประการ โดย นิภา मिलินทวิสมัย (2549) ได้สรุปไว้ตามหัวข้อดังนี้

#### คุณลักษณะของบัณฑิตในอุดมคติไทย 9 ประการ

คุณลักษณะที่ 1 มีความรู้ ทักษะ (ด้านวิชาการ วิชาชีพ วิชาชีพชีวิต) และความสามารถระดับสากล เรียนรู้ (ใฝ่รู้) ตลอดชีวิต สามารถนำหลักคุณธรรมที่เกี่ยวข้องมาพัฒนานักศึกษาได้

คุณลักษณะที่ 2 มีคุณธรรม จริยธรรม วินัย ความรับผิดชอบ และความเป็นผู้นำ

คุณลักษณะที่ 3 มีสติปัญญาและวิจารณญาณ มีวิธีคิดอย่างเป็นระบบ และสามารถแก้ไขปัญหาได้มีหลักปฏิบัติดังนี้ สติปัญญาและวิจารณญาณเพื่อรู้หลักการศึกษ วิธีคิดอย่างเป็นระบบโดยใช้หลักโยนิโสมนสิการ และสามารถแก้ปัญหาได้ตามหลักอริยสัจ 4

คุณลักษณะที่ 4 เข้าใจความเป็นจริงของสังคมไทย และสังคมโลก รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลง การแข่งขันในระดับสากล และสามารถปรับตัวได้อย่างมีความสุข

คุณลักษณะที่ 5 ความเป็นประชาธิปไตย โดยการใช้หลักอธิปไตย 3 สังคหวัตถุ 4 อปริหานิยธรรม 7 อริยวัฑฒ 5

คุณลักษณะที่ 6 มีจิตสำนึกและภาคภูมิใจในความเป็นไทย สามารถใช้ภูมิปัญญาในไทยการพัฒนาประเทศ

คุณลักษณะที่ 7 ตระหนักในคุณค่าทรัพยากร ศิลปวัฒนธรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่น

คุณลักษณะที่ 8 มีจิตสำนึกและศักยภาพในการสร้างงาน

คุณลักษณะที่ 9 มีสุขภาพกายและสุขภาพจิตที่ดี

เมื่อพิจารณาโดยสรุป คุณลักษณะของบัณฑิตไทย ในอุดมคติต้องมีความสมบูรณ์ทั้งทางด้านวิชาการและทางด้านจริยธรรมซึ่งสามารถพัฒนาได้ด้วยกระบวนการที่สถาบันการศึกษาจัดให้เพื่อลดปัญหาจากสภาพที่พบในปัจจุบันจากโครงการติดตามสภาวะการเด็กและเยาวชน รายภาค (Child Watch) กรุงเทพมหานครและปริมณฑล พบว่า พฤติกรรมของเด็กและเยาวชน โดยเฉพาะกลุ่มอุดมศึกษา มีพฤติกรรมการดูบู่หรือดื่มเหล้าและเบียร์ เป็นประจำ ดูสื่อลามกในระดับมากที่สุด มีพฤติกรรมเล่นการพนัน ยาเสพติดและการมีเพศสัมพันธ์อยู่ในระดับ ปานกลาง ชู้กรรโชกทรัพย์และรีดไถ การถูกทำร้ายในโรงเรียนอยู่ในระดับน้อย โดยที่เยาวชนเหล่านั้นอาศัยอยู่กับพ่อแม่และมีรายได้เฉลี่ยจากผู้ปกครอง 3,439.11 บาท ต่อเดือน (สมพงษ์ จิตระดับ และคณะ. 2552) จากข้อมูลที่พบข้างต้น จะเห็นได้ว่าเยาวชนไทยอยู่ในครอบครัวที่อบอุ่นและได้รับการสนับสนุนค่าใช้จ่ายจากพ่อแม่อย่างเต็มที่ แต่ผลที่สะท้อนกลับพบว่าเยาวชนไทยมีพฤติกรรมขาดจริยธรรมเพราะมุ่งเน้นแข่งขันกันเป็นคนเก่งและตามกระแสบริโภคนิยมจนทำให้เกิดปัญหาสังคมในระดับต่างๆ ตามมา

ในฐานะที่สถาบันการศึกษามีความสำคัญในการแก้ปัญหาและการพัฒนาจริยธรรมให้แก่เยาวชน เพราะเป็นสถาบันที่อยู่ใกล้ชิดกับนักศึกษา และมีหน้าที่พัฒนานักศึกษาทั้งทางด้านวิชาการและด้านจริยธรรมเพื่อให้เกิดคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักศึกษา โดยการจัดการเรียนการสอนและสภาพแวดล้อมที่สอดคล้องและเหมาะสมในการพัฒนาจริยธรรมเนื่องจากนักศึกษาอยู่ในวัยที่สามารถเข้าใจสิ่งที่เป็นามธรรม สามารถคิดไตร่ตรอง ตระหนักถึงผลกระทบ และมองเห็นความสำคัญได้อย่างชัดเจน ซึ่งพฤติกรรมที่เกิดขึ้นก็เป็นคุณลักษณะที่คงทนถาวร และเป็นทักษะที่สำคัญและเป็นที่ต้องการในศตวรรษที่ 21 ดังที่สมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราชสกลมหาสังฆปริณายก (2553) ตรัสว่า การที่คนเราจำเป็นต้องรับการศึกษา ก็เพื่อ 1) ให้มีความรู้ความสามารถในการประกอบ การงาน และอยู่ในการสังคมเป็นต้นได้เป็นอย่างดี 2) ให้มีความเป็นคนโดยสมบูรณ์ โดยประสงค์ของข้อแรกมีความชัดเจน อยู่แล้วคือ เพื่อเป็นเครื่องมือในการทำมาหาเลี้ยงชีพ ส่วนข้อสอง นั้นหมายความว่า คนที่ถือกำเนิดเป็นคนนั้นยังไม่จัดว่าเป็นคนสมบูรณ์ แต่เมื่อได้รับการศึกษาขัดเกลาให้ความประพฤติ หรือการปฏิบัติตนที่ประกอบไปด้วยความรู้สึกลึกซึ้งชีวิต จึงจะเรียกว่า เป็นคนโดยสมบูรณ์ และความรู้สึกลึกซึ้งชีวิตนั้นที่เป็นผลจากการควบคุมการกระทำโดยผ่านกระบวนการคิดแบบ อภิปัญญาซึ่งเป็นวิธีการในการพัฒนาจริยธรรมนั่นเอง



**แนวคิดในการพัฒนาจริยธรรม**

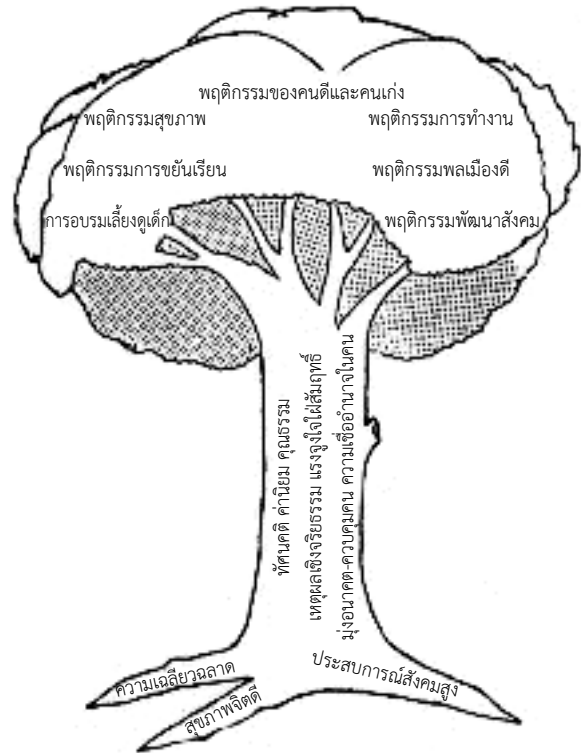
นีออน พินประดิษฐ์ (2555) กล่าวถึง การพัฒนาจริยธรรม ว่า จริยธรรมมีความเกี่ยวข้องโดยตรงกับพฤติกรรมทางสังคม และจริยธรรมเปรียบเหมือนอภิปัญญา (Metacognition) ทำหน้าที่คอยกำหนดพฤติกรรมทุกด้านของสังคม การพัฒนาจริยธรรมควรเริ่มตั้งแต่ครอบครัว สถานศึกษา ตลอดจนบริบทต่างๆ ของสังคม การพัฒนาจริยธรรมเป็นความต้องการจำเป็นของสังคมเนื่องจากที่มาหรือสาเหตุของปัญหาหลายเรื่องในสังคม มีปัจจัยเชิงสาเหตุจากการมีพฤติกรรมจริยธรรมต่ำกว่าระดับหรืออยู่ในระดับที่ไม่พึงประสงค์ซึ่งประมวลปัจจัยเชิงสาเหตุที่ทำให้เกิดปัญหาจริยธรรมในสังคมไทยได้เป็น 5 กลุ่ม คือ 1) สถาบันครอบครัว 2) สถาบันการศึกษา 3) สถาบันสังคม 4) สถาบันศาสนา และ 5) สื่อมวลชน

พระมหาอาจารย์พงษ์ คำตัน (2554) ได้ศึกษาปัจจัยด้านจิตวิทยาและด้านสังคมที่ส่งผลต่อการปฏิบัติตนด้านคุณธรรม จริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์ของนักเรียน พบว่าแนวทางในการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์มี 5 แนวทาง คือ 1) การพัฒนาด้วยกระบวนการจัดการเรียนการสอน 2) การพัฒนาด้วยการเป็นแบบอย่างที่ดี 3) การพัฒนาด้วยการจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ 4) การพัฒนาด้วยการจัดสภาพแวดล้อมภายในโรงเรียน และ 5) การพัฒนาด้วยการสร้างความมีส่วนร่วม แสดงให้เห็นว่าการจัดการศึกษาและการออกแบบการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมแก่เยาวชนมีผล ต่อการพัฒนาจริยธรรมเป็นอย่างยิ่ง ดังพระดำรัสของสมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก (2553) ที่ว่า การศึกษาเพื่อให้เป็นคนโดยสมบูรณ์ ต้องศึกษารวมตามหลักศึกษา 3 ของพระพุทธเจ้า โดยเฉพาะ ศีล 5 เป็นพุทธธรรมขั้นพื้นฐาน และเป็นหลักปฏิบัติของพุทธศาสนิกชนทุกเพศวัย

**ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาจริยธรรม**

ดวงเดือน พันธุมนาวิน (2543) ได้กล่าวถึง ทฤษฎีต้นไม้จริยธรรมว่า ต้นไม้จริยธรรมนั้น ประกอบไปด้วย 3 ส่วน คือ ส่วนแรกเป็นดอกและผล แสดงถึงการทำความดีละเว้นความชั่ว ซึ่งแสดงออกเป็นพฤติกรรมต่างๆ ส่วนที่สองเป็นลำต้น แสดงถึงสาเหตุทางจิตใจ 5 ลักษณะ ซึ่งหนึ่งในลักษณะที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับการพัฒนาจริยธรรมของนักศึกษา คือ ลักษณะของเหตุผลเชิงจริยธรรม เพราะนักศึกษาเป็นวัยที่สามารถให้เหตุผลเชิงจริยธรรมได้ และสุดท้ายคือ ส่วนที่เป็นราก หมายถึงลักษณะพื้นฐานทางด้านจิตใจ ซึ่งลักษณะดังกล่าวจะต้องมี

ปริมาณที่สูงเหมาะสมกับอายุ จึงจะสามารถพัฒนาอย่างได้ผล นั่นหมายความว่า การเรียนรู้อย่างมีความหมายจะสามารถพัฒนาคุณลักษณะได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งแสดงเป็นแผนภาพดังภาพที่ 1



**ภาพที่ 1** แผนภาพต้นไม้จริยธรรม  
ที่มา : ดวงเดือน พันธุมนาวิน (2543)

เมื่อกล่าวถึงการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมและ Kohlberg ได้กล่าวถึง พัฒนาการทางจริยธรรมโดยการให้เหตุผลไว้อย่างน่าสนใจ เขาเชื่อว่าการบรรลุวุฒิภาวะเชิงจริยธรรมของบุคคลนั้น จะแสดงออกในทางการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมอย่างเด่นชัดที่สุด และเหตุผลนั้นไม่ขึ้นกับกฎเกณฑ์ของสังคมใดสังคมหนึ่ง แต่ขึ้นอยู่กับตัวบุคคลเอง โดยเขาได้แบ่ง พัฒนาการทางจริยธรรมออกเป็น 3 ระดับ ดังนี้

ระดับที่ 1 ระดับก่อนกฎเกณฑ์ บุคคลมักยึดตนเองเป็นศูนย์กลางโดยระดับนี้จะมีขั้นย่อย 2 ขั้น คือ ขั้นที่ 1 หลักการเชื่อฟังและหลบหลีกการถูกลงโทษ (Punishment and Obedience) และขั้นที่ 2 หลักการแสวงหารางวัล (Instrumental Relativist Orientation) กล่าวคือ การตัดสินใจแสดงพฤติกรรมนั้นเกิดขึ้นเพื่อหลบหลีกการลงโทษจากผู้มีอำนาจมากกว่าและแสดงพฤติกรรมเชิงบวกเพราะต้องการรางวัล เช่น เด็กเล็กไม่ทำสิ่งที่ครูห้ามเพราะกลัวการถูกลงโทษ และปฏิบัติตามเพราะต้องการคำชม



เป็นต้น ผู้ใช้หลักนี้ในการให้เหตุผลส่วนมากมักเป็นเด็กอายุ 7-10 ปี

ระดับที่ 2 ระดับตามกฎเกณฑ์ (Conventional Level) ระดับที่ 2 นี้มี 2 ขั้นย่อย เช่นกัน คือ ขั้นที่ 3 หลักการทำตามผู้อื่นเห็นชอบ (Interpersonal Concordance “Good Boy, Nice Girl” Orientation) และขั้นที่ 4 หลักการทำตามหน้าที่ทางสังคม (Law and Order Orientation) กล่าวคือระดับนี้เป็นขั้นที่บุคคลทำตามกฎเกณฑ์กลุ่มย่อยของตนเอง กล่าวคือบุคคลทำตามความหวังของบิดามารดา หรือทำตามกฎหมายบ้านเมือง เป็นต้น ผู้ใช้หลักนี้ในการให้เหตุผลส่วนมากมักเป็นเด็กอายุ 13-16 ปี

ระดับที่ 3 ระดับเหนือกฎเกณฑ์ (Post-conventional level) ในระดับนี้บุคคลจะตัดสินใจและแสดงพฤติกรรมด้วยวิจารณญาณ ขั้นย่อยของระดับสูงสุดนี้ ได้แก่ ขั้นที่ 5 หลักการทำตามคำมั่นสัญญา (Social Contract Orientation) และขั้นที่ 6 หลักการยึดอุดมคติสากล (Universal Ethical Principle Orientation) ขั้นนี้เป็นขั้นที่จัดได้ว่าเป็นหลักการที่เป็นอุดมคติกล่าวคือ ผู้ที่ยึดหลักเหตุผลในระดับนี้ เป็นผู้ที่มีความยึดหยุ่นทางจริยธรรม เช่น การช่วยเหลือผู้คนตามหลักสิทธิมนุษยชนถึงแม้ว่าจะขัดกับหลักปฏิบัติบางอย่างก็ตาม หรือการที่บุคคลปฏิบัติตามหลักศาสนา หักห้ามใจไม่ให้เกิดผิดศีลหรือระงับพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ เพราะละอายและเกรงกลัวต่อบาป เป็นต้น ผู้ใช้หลักนี้ในการให้เหตุผลส่วนมากมักเป็นผู้ที่มีอายุ 16 ปีขึ้นไป (นีออน พินประดิษฐ์, 2555 ; อ้างอิงมาจาก Kohlberg, 1964) ซึ่งทฤษฎีนี้ได้รับการยอมรับว่าเป็นสากลและใช้ได้กับทุกวัฒนธรรมและกระตุ้นให้เกิดการวิจัยทางจริยธรรมในหลายสังคม (นีออน พินประดิษฐ์, 2555) นอกจากนี้หลักการให้เหตุผลนั้นยังเกี่ยวข้องกับกระบวนการคิด การไตร่ตรอง ซึ่งเป็นลักษณะสำคัญของกระบวนการอภิปัญญา รวมไปถึงการควบคุมการแสดงพฤติกรรมเชิงลบ ซึ่งมีความเกี่ยวข้องกับการตระหนักรู้ ดังที่ นีออน พินประดิษฐ์ (2555) กล่าวว่า “จริยธรรม เปรียบเหมือนอภิปัญญา ทำหน้าที่กำกับพฤติกรรมทุกด้านของบุคคล การพัฒนาจริยธรรมควรเริ่มตั้งแต่ครอบครัว สถานศึกษา ตลอดจนบริบทต่างๆ ของสังคม”

ส่วนมากในปัจจุบันมักจะเน้นการพัฒนาเฉพาะช่วงวัยเด็ก เพราะเชื่อว่าไม่อ่อนดัดง่ายไม่แก้ตัวยากเมื่อปลูกฝังให้แล้วคุณลักษณะนั้นจะติดตัวกับเด็กไป แต่เมื่อยุคสมัยเปลี่ยนไป การปลูกฝังที่ขาดการกระตุ้นทำให้เยาวชนละเลยที่จะปฏิบัติตามที่เคยได้รับการปลูกฝังมา

### วิธีการเรียนการสอนที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาจริยธรรม

การพัฒนาจริยธรรมของเยาวชนนั้น ควรเป็นการสร้างความตระหนักรู้และเข้าใจ เนื่องจาก การปลูกฝัง (Indoctrinate) เป็นกระบวนการที่เหมาะสมกับเด็กมากกว่าเพราะการปลูกฝังนั้นเป็นการกระทำที่จะได้ผลในระยะเวลาอันรวดเร็ว แต่เด็กจะไม่เข้าใจความหมาย ไม่ได้ใช้การคิด ไม่ได้ผ่านการไตร่ตรองทำไปเพราะเงื่อนไขที่ต่างกัน เช่น กลัวครูไม่รัก กลัวเพื่อนไม่ให้เล่นด้วย หรือ ต้องการได้ค่าชม รางวัล จากครู เป็นต้น

นีออน พินประดิษฐ์ (2555) ที่ได้เสนอรูปแบบการพัฒนาจริยธรรมที่น่าสนใจและสอดคล้องกับช่วงวัยนักศึกษาวัย ดังนี้

1. รูปแบบการเรียนการสอนที่เน้นการพัฒนาด้านจิตพิสัย
2. รูปแบบการเรียนการสอนแบบบูรณาการคุณค่าความเป็นมนุษย์
3. รูปแบบการเรียนการสอนจริยธรรมจากผลการวิจัยในสังคมไทย โดยอาศัยทฤษฎีการเรียนรู้เป็นพื้นฐานในการพัฒนารูปแบบ ซึ่งก็คือการจัดกระบวนการเรียนการสอนโดยอาศัยวิธีสอนต่างๆ เข้าไปช่วย เพื่อให้สภาพการเรียนการสอนเป็นไปตามหลักปรัชญา ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง นอกจากนั้นการสอนแบบบูรณาการคุณค่าความเป็นมนุษย์ของ ดร.อาจอง ชุมสาย ณ อยุธยา ก็เป็นอีกรูปแบบที่ได้ทดสอบโดยการวิจัยว่าสามารถพัฒนาผู้เรียนได้เช่นเดียวกับรูปแบบการเรียนการสอนบูรณาการเพื่อพัฒนาเหตุผลเชิงจริยธรรม รูปแบบการเรียนการสอนส่งเสริมพฤติกรรมเอื้ออาทร และรูปแบบการเรียนการสอนจิตสาธารณะนอกจากวิธีสอนที่หลากหลายเหล่านี้แล้วกระบวนการคิดแบบเมตาคอกนิชันเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการพัฒนาจริยธรรมของนักศึกษา เพราะเมตาคอกนิชันเป็นวิธีคิดขั้นสูงที่อยู่ในระบบสมองของมนุษย์ เป็นการรู้กระบวนการคิดของตนเองว่าตนเองคิดอย่างไร โดยมีการวางแผนและทบทวนความคิดของตนเองอย่างมีขั้นตอน และถ่ายทอดกระบวนการคิดออกมาผ่านการพูดหรือการกระทำเพื่อให้สามารถนำไปใช้แก้ปัญหาในการณ์ต่างๆ ได้ (กาญจนา สามเตี้ย, 2551)

### การพัฒนาจริยธรรมสำหรับนักศึกษาด้วยกระบวนการของเมตาคอกนิชัน

ในการพัฒนาจริยธรรมสำหรับนักศึกษาให้เป็นบัณฑิตไทยในอุดมคตินั้น ต้องมีกระบวนการพัฒนาที่เหมาะสมกับช่วงวัยของนักศึกษา ดังนั้นวิธีการเรียนรู้จึงต้องเป็นการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ซึ่ง Mezirow ได้ให้ทัศนะของ



การเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลง (Transformative Learning) นี้ว่า “กระบวนการในการเปลี่ยนแปลงกรอบอ้างอิง (Frames of References)” หมายถึง การเปลี่ยนแปลงทางความคิดหรือแบบแผนทางความคิดในชีวิตประจำวัน โดยมีเป้าหมายหรือกรอบที่ชี้้นำการกระทำหรือพฤติกรรมที่เป็นที่คาดหวังของสังคม (ธนา นิลชัยโกวิทย์ และคณะ. 2552 ; อ้างอิงมาจาก Mezirow. 2000) เพราะในช่วงวัยของนักศึกษาที่มีความสามารถในการใคร่ครวญ พิจารณาในการทำตามคุณค่าได้อย่างเหมาะสม โดยการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลงนั้นประกอบด้วยองค์ประกอบ 3 ประการ คือ ประสบการณ์ (Experience) การใคร่ครวญอย่างมีวิจารณญาณ (Critical Reflection) และการแลกเปลี่ยนทางความคิดอย่างมีเหตุผล (Rational Discourse) (ธนา นิลชัยโกวิทย์ และคณะ. 2552 ; อ้างอิงมาจาก Taylor. 1998) จากองค์ประกอบของการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลงแสดงให้เห็นได้ว่ากระบวนการคิดเป็นกระบวนการหนึ่งที่สำคัญและเกี่ยวข้องกับการพัฒนาจริยธรรมของนักศึกษา เพราะกระบวนการคิดนั้นมีลักษณะของการคิดใคร่ครวญอย่างมีวิจารณญาณ และการแลกเปลี่ยนทางความคิดอย่างมีเหตุผล ซึ่งก็คล้ายกับการตระหนักรู้ซึ่งเป็นองค์ประกอบหนึ่งของการคิดแบบอภิปัญญา (Metacognition) (ทิตนา แคมมณี. 2554)

### อภิปัญญา (Metacognition)

อภิปัญญา (Metacognition) หมายถึง กลวิธีหรือวิธีที่เกี่ยวกับการตระหนักถึงกระบวนการเรียนรู้ของตนเอง (วิชชุดา ขำประถม. 2554) ซึ่งอภิปัญญาเป็นกลวิธีที่เกี่ยวกับการจัดระบบความคิดของตนเอง การควบคุมและกำกับวิธีการเรียนรู้ ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญ เมื่อผู้เรียนเข้าใจกระบวนการคิดก็จะสามารถควบคุมและกำหนดพฤติกรรมของตนเองได้ (วิชชุดา ขำประถม. 2554 ; อ้างอิงมาจาก Patricai. 1997)

ดังนั้นทักษะทางอภิปัญญาจึงมีบทบาทสำคัญในกิจกรรมทางปัญญาหลายๆ ด้าน รวมไปถึงการสื่อสารข้อมูลทางการพูด การอ่าน การเขียน การเข้าใจภาษา การรับรู้ การให้ความสนใจ ความจำ การแก้ปัญหา การรับรู้ทางสังคม รวมทั้งรูปแบบต่างๆ ของการควบคุมตนเอง เพราะเป็นกระบวนการหรือขั้นตอนที่จะทำให้การเรียนรู้บรรลุผลตามเป้าหมาย โดยมีการดำเนินการตามขั้นตอนของการควบคุมความคิด 3 ขั้นตอน คือ มีการวางแผน การตรวจสอบ และการประเมินความคิด ซึ่งเหล่านี้ล้วนเป็นขั้นตอนที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนากระบวนการคิดทั้งสิ้น (กาญจนา สามเตี้ย. 2551)

### องค์ประกอบของ Metacognition

ทิตนา แคมมณี (2554) กล่าวว่า Metacognition เป็นกระบวนการคิดที่เกี่ยวข้องกับการควบคุมและประเมินการรู้คิดของตนเอง ประกอบด้วยการตระหนักรู้ซึ่งหมายถึง การที่บุคคลตระหนักรู้ (Awareness) ถึงความคิดของตนเอง ในการกระทำอย่างใดอย่างหนึ่งและดำเนินการวางแผน (Planning) ควบคุมกำกับและตรวจสอบตนเอง (Self-regulating or Monitoring) และประเมินตนเอง (Evaluating) เพื่อพัฒนาการเรียนรู้และการกระทำของตนเองให้เป็นไปตามเป้าหมาย โดยอาศัยความรู้ที่ตนสั่งสมไว้ในกรอบการรู้คิดของตน (Metacognitive Knowledge)

ดังนั้น อภิปัญญา หรือเมตาคอกนิชัน (Metacognition) จึงมีความเกี่ยวข้องกับการพัฒนาจริยธรรมในวัยศึกษา เพราะเมตาคอกนิชันจะทำให้ผู้เรียนรู้วิธีการเรียนรู้ (Learn How to Learn) และเรียนรู้วิธีการคิด (Learn How to Think) หากผู้เรียนมีทักษะการคิดแบบอภิปัญญาแล้วจะทำให้ผู้เรียนคิดเป็น และใช้กระบวนการคิดนั้นในการเรียนรู้และสร้างองค์ความรู้ได้เป็นอย่างดี นอกจากนั้นกระบวนการคิดแบบอภิปัญญา ยังช่วยให้บุคคลสามารถควบคุมการคิดและพฤติกรรมเพราะมีองค์ประกอบที่สำคัญ ได้แก่ การตระหนักรู้ ซึ่งบุคคลจะสามารถตระหนักถึงความคิดของตนเอง ส่งผลให้สามารถกำกับพฤติกรรมที่จะแสดงออกได้ซึ่งก็คือ องค์ประกอบที่สอง การกำกับและควบคุมตนเองดังนั้นบุคคลจึงมีพฤติกรรมเหมาะสมอีกทั้งยังเป็นวิธีการที่สอดคล้องกับการเรียนรู้ที่มีความหมายสามารถทำให้ผู้เรียนประสบผลสำเร็จในการตัดสินใจอย่างสมเหตุสมผล และแก้ปัญหาต่างๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพตลอดชีวิต

จากองค์ประกอบและกระบวนการคิดของอภิปัญญา ซึ่งแสดงให้เห็นว่า เป็นกระบวนการที่สามารถนำไปใช้พัฒนาจริยธรรมผู้เรียนได้โดยการจัดกิจกรรมกระตุ้นผู้เรียนโดยให้สิ่งเร้าจากภายนอก เช่น การให้สถานการณ์เพื่อกระตุ้นการคิด แล้วแสดงพฤติกรรมออกมาในรูปแบบต่างๆ เช่น การแสดงบทบาทสมมติ การตอบคำถาม การสัมภาษณ์พูดคุย การให้เขียนตอบแบบทดสอบ เป็นต้น และที่สำคัญคือการให้รายงานตนเองเพราะขั้นตอนการประเมินตนเองของกระบวนการคิดแบบอภิปัญญานี้จะสะท้อนการประเมินตนเองของผู้เรียนได้ชัดเจนว่า อยู่ในเกณฑ์ที่กำหนดไว้หรือไม่ ซึ่งการประเมินตนเองแล้วยังกระตุ้นให้เกิดองค์ความรู้ใหม่ (ภัทรลักษณ์ สังข์วงษ์. 2556) ตามแนวการจำแนกประเภทของการเรียนรู้ทางพุทธิพิสัยหรือทางปัญญาของบลูม (Bloom) แบบดั้งเดิมหรือที่รู้จักกันดีว่า Bloom Taxonomy มาปรับปรุงโดยนักการศึกษา 2 คน คือ



Anderson and Krathwohl โดยให้พิจารณาเป็น 2 มิติ และใช้กระบวนการทางปัญญาเป็นตัวกำหนดพฤติกรรมเป้าหมายและมิติที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาจริยธรรมนั้น ได้แก่ ความรู้เชิงอภิปรินาญ (Metacognitive Knowledge) ซึ่งหมายถึง ความรู้เกี่ยวกับเรื่องทางปัญญาของผู้เรียนเองซึ่งผู้เรียนจะทำความเข้าใจวางแผนแก้ปัญหาและประเมินผลด้วยตนเอง (Krathwohl, Bloom & Masia. 1999) จะเห็นได้ว่าในแต่ละขั้นมีของมิติที่เป็นเป้าหมายของการเรียนรู้ที่เกี่ยวข้องกันกับกระบวนการคิดแบบเมตาคอกนิชัน ดังนั้นผู้เขียนจึงเห็นว่าการนำกระบวนการคิดแบบอภิปรินาญไปใช้เป็นแนวทางในการออกแบบกิจกรรมและกำหนดเป้าหมายของพฤติกรรมเพื่อพัฒนาจริยธรรมของนักศึกษาจะช่วยให้การพัฒนานั้นเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและมีความคงทนของพฤติกรรมอย่างยั่งยืน

#### งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับอภิปรินาญและการพัฒนาจริยธรรม

งานวิจัยที่ใช้กระบวนการเมตาคอกนิชันในการพัฒนาจริยธรรมโดยมากจะเป็นการพัฒนากระบวนการเรียนการสอน การพัฒนาหลักสูตร และการพัฒนาระบบการฝึกปฏิบัติการวิชาชีพ เช่น

พลวัต วุฒิประจักษ์ (2553) ได้พัฒนาหลักสูตรรายวิชาจิตปัญญาศึกษาสำหรับนักศึกษาครูเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะของบัณฑิตครูที่พึงประสงค์ โดยหลักสูตรที่พัฒนาขึ้นเรียกว่า AFDDCER Model ใช้หลักการของกระบวนการจิตปัญญาศึกษาเป็นกระบวนการที่เรียนรู้ด้วยใจอย่างใคร่ครวญมุ่งพัฒนาความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ เน้นการใช้สติปัญญาในการเข้าใจสรรพสิ่งเพื่อการเปลี่ยนแปลง มีสาระการเรียนรู้ดังนี้ การสงบนิ่ง โยคะ สุนทรียสนทนา สุนทรียศิลป์ การศึกษาชุมชน และกิจกรรมเชิงสร้างสรรค์ และนำหลักสูตรไปใช้ตามรูปแบบ MILER Model ดังนี้ 1) ชั้นสงบนิ่งอยู่กับตัวเอง (Mindfulness : M) 2) ชั้นการให้ความรู้ (Information : I) 3) ชั้นการเรียนรู้ประสบการณ์จากกิจกรรม (Learning Experience : LE) 4) ชั้นการสะท้อนความคิดจากการจัดกิจกรรม (Reflection) โดยมีการขับเคลื่อนกิจกรรมด้วย AEC ซึ่ง A ได้แก่ Awareness การสร้างความตระหนักในตนเอง E ได้แก่ การสร้างเสริมประสบการณ์ หรือ Enhancement และ C ได้แก่ Checking การใคร่ครวญตรวจสอบการเปลี่ยนแปลง ผลการวิจัยพบว่า นักศึกษาครูมีคุณลักษณะบัณฑิตที่พึงประสงค์ มีความตระหนักรู้ ในตนเอง เมตตาต่อเพื่อนมนุษย์ ทำงานเพื่อส่วนรวม และคิดอย่างมีวิจารณญาณสูงชันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

พระมหาอาจารย์พงษ์ คำตัน (2554) ได้ศึกษาปัจจัยทางจิตวิทยา และปัจจัยทางสังคมที่ส่งผลต่อการปฏิบัติตนด้านคุณธรรม จริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์ของนักเรียนมัธยมศึกษาในเขตจังหวัดนครปฐม พบว่า ปัจจัยด้านจิตวิทยา ด้านการเห็นคุณค่าในตนเอง ปัจจัยด้านสังคมด้านการสร้างบรรยากาศในสถานศึกษา และด้านการเข้าร่วมกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม สามารถร่วมกันทำนายผลการปฏิบัติตนด้านคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ได้ในระดับมาก ในขณะที่ปัจจัยด้านสังคมในด้านความสัมพันธ์ในกลุ่มเพื่อนอยู่ในระดับปานกลาง แสดงให้เห็นว่า แนวทางในการพัฒนาจริยธรรมของผู้เรียนนั้น ควรมุ่งเน้นไปที่ปัจจัยด้านการเห็นคุณค่าในตนเองเพราะถ้าหากบุคคลเห็นว่าตนเองมีคุณค่าโดยการปฏิบัติเป็นผู้มีคุณธรรมจริยธรรม สามารถควบคุมตนเองโดยหลักการตระหนักรู้และการควบคุมตนเองตามองค์ประกอบของหลักการเมตาคอกนิชันและมีการประเมินตนเองจากผลการปฏิบัติตนแสดงให้เห็นว่าตนเองเป็นผู้มีคุณธรรมตามหลักปฏิบัติของสังคมหรือไม่ เพราะจิตใต้สำนึกของคนที่คุณค่าในตนเองจะรู้จักบาปบุญคุณโทษ รู้สิ่งใดดี สิ่งใดไม่ดี ส่วนพฤติกรรมของคนที่มีการเห็นคุณค่าในตัวเอง จะสามารถเลือกวิธีการตัดสินใจที่ถูกต้อง และเชื่อว่าตัวเราสามารถเปลี่ยนแปลงได้

ซึ่งหลักการพัฒนาตนเองในการเรียนการสอนเหล่านั้นล้วนเกี่ยวข้องกับกระบวนการคิดตามองค์ประกอบของเมตาคอกนิชันทั้งสิ้น ไม่ว่าจะเป็นการตระหนักในสิ่งที่ตนเองกำลังปฏิบัติ ตระหนักถึงการเปลี่ยนแปลงและการใช้สติในการควบคุมพฤติกรรมเน้นวิธีการเรียนรู้อย่างมีความหมาย ดังนั้นการคิดแบบอภิปรินาญหรือการคิดที่ซึ้งค้ำประกอบของเมตาคอกนิชันเป็นกระบวนการหลักจึงเป็นเครื่องมือที่สำคัญสอดคล้องกับการพัฒนาผู้เรียน เยาวชน หรือผู้ที่ได้รับการพัฒนาจริยธรรม ซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นของความเข้าใจถึงการปฏิบัติตนตามแนวทางของจริยธรรม มองเห็นคุณค่าเห็นความสำคัญของการปฏิบัติตนตามแนวทางจริยธรรมผ่านการเรียนรู้ที่มีความหมาย แล้วจึงแสดงออกเป็นพฤติกรรมซึ่งเป็นแนวทางที่สามารถพัฒนาบุคคลได้อย่างยั่งยืน

#### บทสรุป

จากองค์ประกอบของเมตาคอกนิชันและตัวอย่างงานวิจัยที่กล่าวมาแล้วข้างต้นจะเห็นได้ว่าการพัฒนาคุณลักษณะของนักศึกษาในด้านต่างๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านที่เกี่ยวข้องกับ



จริยธรรม มีวิธีการที่แตกต่างกัน เช่น การใช้วิธีการบูรณาการ การใช้วิธีการสงบผ่อนคลายและอื่นๆ ซึ่งล้วนเน้นหลักการเรียนรู้ที่คล้ายคลึงกัน กล่าวคือ หลักการใช้กระบวนการคิด ได้แก่ การตระหนัก และการโน้มใจอย่างใคร่ครวญและการควบคุมตนเอง เมื่อพิจารณาจากผลการวิจัยที่เกี่ยวข้องแสดงให้เห็นว่าหลังจากที่ใช้กระบวนการเมตาตาคอกนิชันผู้เรียนสามารถควบคุมพฤติกรรม มองเห็นคุณค่าของการปฏิบัติตน ตามหลักจริยธรรม และคำนึงถึงการอยู่ร่วมกันกับผู้อื่นในสังคมเพราะได้ฝึกกระบวนการคิด การตระหนักรู้ การประเมินตนเองก่อนแสดงพฤติกรรม รวมไปถึงการประเมินตนเองว่าเป็นผู้ที่ปฏิบัติตนดีหรือยัง ถ้ายังควรปรับปรุงส่วนใดบ้าง ดังนั้นหากสถาบันการศึกษาหรือครูผู้มีหน้าที่ในการพัฒนาจริยธรรมนำวิธีการต่างๆ มาประยุกต์ให้เหมาะสมกับการเรียนรู้ของแต่ละวัย โดยอาศัยหลักทฤษฎีเป็นพื้นฐาน จะทำให้การพัฒนานั้นเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในวัยรุ่น ซึ่งเป็นวัยของนักศึกษา การเรียนรู้ด้วยหลักการคิดแบบอภิปัญญา (Metacognition) เป็นวิธีที่สำคัญและมีความเหมาะสม เนื่องจากวิธีนี้เน้นกระบวนการคิด การตระหนักรู้อย่างมีสติ จึงทำให้เกิดการเรียนรู้ที่มีความหมาย ซึ่งกรอบของการพัฒนาจริยธรรมในวัยนี้ควรเป็นหลักปฏิบัติที่อยู่ใกล้ตัว นั่นคือ หลักของพระพุทธศาสนา เนื่องจากนักศึกษามีบทบาทที่หลากหลายในสังคม เป็นสมาชิกของครอบครัว เป็นนักศึกษาของมหาวิทยาลัย เป็นพลเมืองของชุมชน และเป็นผู้ที่อาศัยอยู่บนโลกใบนี้ จึงจำเป็นต้องใช้หลักปฏิบัติที่สามารถนำความเชื่อมาพัฒนาสู่พฤติกรรมได้ จึงสามารถกล่าวได้ว่า การศึกษาสามารถพัฒนามนุษย์ให้เป็นคนที่สมบูรณ์ได้จริง อีกทั้งยังสามารถพัฒนาต่อยอดไปยังคุณลักษณะเฉพาะในวิชาชีพที่มีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาประเทศต่อไป

### เอกสารอ้างอิง

- กาญจนา สามเตี้ย. (2551). *การพัฒนารูปแบบการสอน PRIPARE เพื่อพัฒนาความสามารถเมตาตาคอกนิชันของเด็กปฐมวัย*. ปรินญานินพนธ์การศึกษาดุษฎีบัณฑิต. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- Samtia, Kanchana. (2008). *Development of a PRIPARE teaching model for developing metacognitive ability of early childhood children (Unpublished doctoral dissertation)*. Srinakharinwirot University, Bangkok, Thailand.
- กิตติคม คาวีรัตน์. (2553). *การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงประสบการณ์เพื่อเสริมสร้างสุขภาวะสำหรับนักศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏ*. วิทยานิพนธ์ดุษฎีบัณฑิต. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- Khaweerat, Kittikhom. (2010). *The development of an experiential learning management model for enhancing wellness of Rajabhat University students (Unpublished doctoral dissertation)*. Silpakorn University, Bangkok, Thailand.
- ดวงเดือน พันธุมนาวิ. (2543). *ทฤษฎีต้นไม้จริยธรรม : การวิจัยและการพัฒนาบุคคล*. กรุงเทพฯ : โครงการส่งเสริมเอกสารวิชาการ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- Phanthumnavin, Duangduean. (2000). *The ethical tree theory : Personnel research and development*. Bangkok : Academic Paper Promotion Project, National Institute of Development Administration (NIDA).
- ทิตนา แคมมณี. (2554, เมษายน-มิถุนายน). "ทักษะการคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ สร้างสรรค์ และการคิดอย่างมีวิจารณญาณ : การบูรณาการในการจัดการเรียนรู้." *วารสารภาคีสมาชิกสำนักธรรมศาสตร์และการเมืองราชบัณฑิตยสถาน*. 36(2) : 187-204.
- Khammanee, Thissana. (2011). Analytical, synthetic, creative and critical thinking skills: The integrated learning management. *Journal of Associate members of Office of Jurisprudence and Politic of the Royal Institute*, 36(2) : 187-204.
- ธนา นิลชัยโกวิทและคณะ. (2552). *ศิลปะการจัดกระบวนการเรียนรู้ เพื่อการเปลี่ยนแปลง : คู่มือกระบวนการจิตปัญญา*. กรุงเทพฯ : บริษัท เอส.พี.เอ็น. การพิมพ์ จำกัด.
- Nillachaikowit, Thana et al. (2009). *The art of arranging the learning process for change : A manual for the process of contemplative education*. Bangkok : The SPN Printing Co., Ltd.





- นิภา มิลินทวิสมัย. (2549). *วิธีการสอนสอดแทรกคุณธรรม จริยธรรม*. ขอนแก่น : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- Milinthavisamai, Nipa. (2006). *The teaching method inserted by ethics*. Khon Kaen : Khon Kaen University Publishing.
- นีออน พิณประดิษฐ์. (2555). *จริยธรรม : ทฤษฎีและรูปแบบการพัฒนา*. ขอนแก่น : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- Phinpradit, Nee-on. (2012). *Ethics : Theory and model of development*. Khon Kaen : Khon Kaen University Publishing.
- พระมหาอาจารย์พงษ์ คำตัน. (2554). *การปฏิบัติตนด้านคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ของนักเรียนโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตจังหวัดนครปฐม*. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- Khamtun, Aajariyaphong. (2011). *Self-behavior in the aspects of desirable morality, ethics and values among secondary school students in the Nakhon Prathom province area* (Unpublished master's thesis). Silpakorn University, Bangkok, Thailand.
- พลวัต วุฒิประจักษ์. (2553). *การพัฒนาหลักสูตรรายวิชาจิตปัญญาศึกษาสำหรับนักศึกษาครูเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะของบัณฑิตครูที่พึงประสงค์*. วิทยานิพนธ์ดุขศึกษบัณฑิต. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- Wutthiprajack Phollawat. (2010). *The development of a contemplative education course curriculum for student teachers for enhancing the teacher education graduates' desirable characteristics* (Unpublished doctoral dissertation). Silpakorn University, Bangkok, Thailand.
- ภัทรลักษณ์ สังข์วงษ์. (2556). *การพัฒนาความคิด อภิปัญญา โดยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามทฤษฎีการเรียนรู้เพื่อสร้างสรรค์ด้วยปัญหาเรื่องวิวัฒนาการของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6*. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- Sangwong, Phattharalak. (2013). *The development of metacognition by using constructionism activities in the topic of evaluation for grade 12 students* (Unpublished master's thesis). Kasetsart University, Bangkok, Thailand.
- วิชชุดา ขำประถม. (2554). *แบบฝึกทักษะเสริมการอ่านภาษาอังกฤษด้วยกลวิธีอภิปัญญาสำหรับนักศึกษาชั้นปีที่ 1 คณะวิศวกรรมศาสตร์และเทคโนโลยีอุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยศิลปากร*. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- Khamprathom, Witchuda. (2011). *English reading supplementary drills with the use of metacognitive technique for the first year students, Faculty of Engineering and Industrial Technology, Silpakorn University* (Unpublished master's thesis). Silpakorn University, Bangkok, Thailand.
- สมพงษ์ จิตระดับ และคณะ. (2552). *โครงการติดตามสถานการณ์เด็กและเยาวชนรายจังหวัด (Child Watch) กรุงเทพมหานครและปริมณฑล*. กรุงเทพฯ : สถาบันรามจิตติ.
- Jitradab, Somphong et al. (2009). *The project of following the situation of children and youth (child watch) by province – Bangkok including its circumference*. Bangkok : Ramajitti Institute.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2550). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่สิบ 2550-2554*. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- Office of the National Economic and Social Development Board (NESDB). (2007). *The national economic and social development plan no. 10, 2007-2011*. Bangkok : NESDB.
- สมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก. (2553). *การศึกษาเพื่อความเป็นคนที่สมบูรณ์พิมพ์ครั้งที่ 6*. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ธรรมดาโรงพิมพ์เม็ดทราย.



Somdet Phra Nyanasamvara Somdet Phra Sangharat.  
(2010). *Holistic education (6<sup>th</sup> ed.)*. Bangkok :  
Thammada Press, Medsai Printer.

Howard Gardner. (2011). Five minds for the future. (W.  
Wongkijrungrueang & A. Jittaroek, Trans.). In J.  
Bellanca & R. Brandt (Eds.), *21<sup>st</sup> century skills :  
Rethinking how students learn*. Bangkok : Open  
Worlds.

Krathwohl ,D.R, Bloom, B.S. & Masia, B.B. (1999).  
*Taxonomy of Educational Objectives Book2/  
Affective Domain (2<sup>nd</sup> Ed.)*. London : Longman  
Pub Group.